

BİR YUNANLI YAZARA GÖRE TÜRK İSTİKLÂL SAVAŞI'NDAN ÖNCE YUNANİSTAN'DA “GENEL DURUM”

Prof. Dr. YILMAZ ALTUĞ

Yunanlı Diplomat A.A. Pallis Yunanistan'ın Anadolu macerası ve sonrası (Greece's Anatolian Venture and After, 1937) başlıklı ve “Yunanistan'ın Anadolu Seferinin Diplomatik ve Siyasal Görünüşleri 1951-1922” alt başlıklı eserinde Türk İstiklâl Savaşı'ndan önce Yunanistan'ın durumunu şöyle anlatır:

“1830'da bağımsız bir devlet oluşundan yirminci yüzyılın ilk on yılının sonuna kadar Yunanistan'ın tarihi çok sık iç mücadele ve değişiklik dönemleri ile doludur. Yunanistan'ın bağımsız millî mevcudiyetinin ilk seksen yılı sırasındaki sicili, yeni Yunan Krallığı'nın yakında Balkan Yarımadasındaki imparatorluğun doğal varisi olacağı yolunda Yunan severler arasında fazla heveslilerin besledikleri büyük ümitleri pek haklı gösterecek gibi değildir.

Arzu ettiği Balkan halklarının kurtarıcısı rolünü oynayabilmek için memleketin disiplin ve organizasyona ihtiyacı olduğu bir zamanda, Kralıktaki Yunanlılar ihtiraslarını hitabet ve siyaset iptilasında sürdürüyorlardı ve kendilerini hararetle zevkle sözde liberal parlâmentoculuk beyhude oyununa vermişlerdi.

1843'ten ilk anayasanın kabul tarihi 1909'a kadar Yunan siyasî hayatı dince ve ahlâkça terbiye için gösterilebilecek bir manzara, temaşa değildi. Diğer ülkelerin siyasî hayatının en aşağılık manzaraları; parti entrikaları hükûmet istikrarsızlığı ve çağdaş Fransa basınındaki dizginsiz kaidelere ve teamüle riayetsizlik, ABD'nin memuriyetleri iktidardaki parti mensuplarına dağıtma sistemi, modern İspanya'nın askerî cuntaları ve Güneş Amerika Cumhuriyetlerinin sık sık vuku bulan ve geçici askerî darbelerin hepsi o tarihteki Yunanistan'da aynen mevcuttu.

Şüphe olunmaz vatanseverlik ve muazzam yeteneğe sahip bir hükümdar, Yunan Kontu Kapodistrias ve Bavyera Kralı Otho yönetiminde bir nizam kurmak için çok gayretle çalıştılar ama, birincisi katledildiğinden, ikincisi tahtı terketmek fedakârlığında bulunduğundan girişimde başarılı olamadılar.

Otho'nun halefi 1863'te Yunan tahtına I. Yorgi adı ile çıkan Dani-markalı Prens William iki selefine nazaran içinde daha az gayretli idi, fakat hatalarını tekrarlamak istemeyen bir II. Charles'in dünyevî kurnazlığına sahipti. Yorgi, rolünü bir meşrutî hükümdar olarak kusursuz oynadı ve her zaman fikir vermeye hazır olmakla beraber doğrudan sorumluluk almamak hususunda dikkatli idi ve politikacıların iç siyasette serbestçe hareket etmelerine müsaade etmişti. Dışişlerine müdahalesi daha aktif idi. Yunanistan'ın yardımsız durumunu muhafaza edecek kuvvette olmadığını bildiğinden Yorgi, Yunanistan'ı dış tehlikeden korumak için İngiliz ve Rus hanedanları ile aile bağlarına başlıca önem verdi. Yorgi, Nedway'de yelken açan Hollandalıları gören II. Charles'dan daha talihli değildi. 1897'de Türklerin Lamia'ya kadar Yunanistan'ı işgallerini görmek utancını tattı.

Memnurluk vermeyen durum 1909 yılına kadar sürdü. Bu arada bütün Avrupa devlet adamları ve siyâsî muharrirlerce Balkanların Rusyası olarak görülen Bulgaristan, Makedonya'da ağır basıyor ve 1908 Genç Türk İhtilâli'nden sonra şiddetle milliyetçiliğe dönüşen Türkiye yeni bir canlılık kazanıyor ve karışık Makedonya ve Girit bölgelerinde tecavüze uğrayan hükümlerlik haklarını yeniden ileri sürmeye hazırlanıyordu.

Yunan halkı birden bu tehlikelere tepki gösterdi. Türkiye Girit üzerinde tehdit edici bir tavır takınır ve Bulgaristan Makedonya'da üstünlük elde ederken işleri olduğu gibi bırakmanın olmayacağı, memleketi birleştirmek için ciddî bir çaba sarfedilmesi gereği hissedildi. Bunun sonucu 1909 askerî darbesi oldu. Darbenin liderleri ülkenin hükûmetini kurmaya teşebbüs ederek vatanseverliklerini ve Girit'te devlet adamı şöhretini kazanmış fakat eski Yunanistan'ın moral bozucu politikalarına bulaşmamış yeni bir adamı davet edip hükûmetin başına geçirme ferasetini gösterdiler. Bu adam Elo'thrios Venizelos'tu.

O zamandan beri yeni bir ruh Yunan halkını esinlemeye başladı. Yıllarca güçlüğü çekip sonra birdenbire köklerindeki gizli bir kuvvetle yeni elde edilmiş bir güçle canlanıp gelişen bazı bitkiler gibi Yunanistan'ın kuvvet kazanıp gelişmeye başladığı görüldü. Bütün ulusun güvenine haiz bir lider altında 19. yüzyıl boyunca etkin millî hareketi kötürüme sevkedilen ve 1854, 1897 ve 1908 utançlarına sebep olan küçük ve bölücü partiler politikasına da bir mütareke yapıldı.

1910'dan sonra Venizelos'un kuvvetli ve akılcı rehberliği altında, 1908 genç Türk İhtilâli'nden beri gittikçe artarak şiddetlenen büyük Balkan buhranını karşılamak hazırlığı için bütün gayretler yoğunlaştırıldı.

Bu gayretler mükâfatlarını 1912-1913'de iki Balkan savaşındaki başarılarla aldılar. Bu savaşlarda Yunanistan, Yunan davasının en koyu taraftarlarınca bile ümit edileni çok aşan toprak kazancı sağladı. Sıkıntılı ve tüketici Girit ve Makedonya sorunları nihayet çözümlenmiş ve Balkanlarda Yunanistan'ın en korkulu rakibi Bulgaristan savaş dışı edilmişti.

Bu müsait sonuç, memleket halkının tam güvenine haiz bir kuvvetli devlet adamı ve başbakanını destekleyip onun tavsiyelerini izleyen bir akıllı hükümdar sayesinde mümkün olabilmisti.

İtalya'nın Birinci Victor Emmanuel ile Kavur'un, Almanya'nın Birinci Wilhelm ve Bismark'ın işbirliği ile elde ettiğini Yunanistan, Kral Birinci Yorgi ile Venizelos'un mutlu işbirliği yoluyla elde edeceğe benziyordu.

Kral Yorgi'nin 1913'teki zamansız ölümünden sonra Yunan halkının çoğunluğunun samimî ümidi ve inancı hükümdar ile devlet adamı arasındaki aynı yakın işbirliğinin Yorgi'nin halefi Konstantin ile de devam edeceği idi. Konstantin'e Balkan savaşlarının askerî zaferleri, Venizelos'un kine neredeyse eş bir itibar ve herkes tarafından sevilme kazandırmıştı.

Memleketin kaderinin en buhranlı bir döneminde kışkırtıcı bir talih eseri olarak bu iki kişi arasında temel bir siyaset hususunda vahim bir fikir ayrılığı doğdu. Yunanistan'ın talihsizliği şuydu: 1914'de Avrupa savaşının patlaması ile meydana gelen büyük buhran karşısında sadece seçebileceği iki şık bulunuyordu; tarafsızlık ve müdahale. Herbirinin lehinde ve aleyhinde olanlar vardı. Her biri kuvvetli ve halk tarafından tutulan bir şahsiyetin itibarı ile desteklemekte idi.

"Ortak bir millî politikada anlaşamayan ülke, şiddetli parti çekişmesine dalâletine düştü. Balkan savaşlarında mutlu bir şekilde elde edilen ve Yunanistan'ı yakın gelecekte daha yüksek başarılarla götüreceği gibi görülen gaye ve gayret birliği yok oldu. Bütün savaş müddetince, yani 1915'den 1922'ye kadar Yunanistan kendini birbirinden öldürücü bir kinle nefret eden ve karşılıklı olarak birbirini yok etmeye çalışan iki düşman parti arasında parçalanmış buldu." Bunun sonucu millî gücün ve etkinliğin gerilemesi, 1915'ten sonra, hatta 1917-20 arası Venizelos'un zahirî zafer yıllarında dahi devamlı idi. Bu, önüne geçilmez bir şekilde felâketle 1922 Ağustos'unda küçük Asya hezimetini son buldu.

Bu yıkılışı hazırlayan sebepler hiçbir zaman tarafsızlıkla ortaya konmamıştır. Bu sebepler Yunanistan'da şartlar altında kaçınılmaz olan-parti ihtirasları ile, Müttefik devletlerinde ise 1915-17 olayları sonucu olarak

ümitsizce Yunan parti politikalarına bulaşan savaş propagandası ve savaş ön yargısı bakiyeleri olarak karartılmış ve tahrif edilmiştir.

Mr. Asquith, Lord Grey, Mr. Winston Churchill ve M. Poincare gibi Büyük Savaş'ın devlet adamlarında, Büyük Savaş sırasında ve hemen Büyük Savaş'tan sonra müttefiklerin Yunanistan politikası ile ilgili olayları tam münakaşa etmeme hususunda belirli bir eğilim vardır. İzahları kısa, karışık, tezatlı ve tahrif edilmiş beyanlarla doludur. İnsan yüzeyin altında bir tatsız ve tehlikeli konuyu derinliğine incelememek arzusunu, sanki tam münakaşa 1922 felâketinde kısmî sorumluluğu kabule götüreceğinden korktuklarından belki de bir vicdan azabı hissi keşfediyor. İzmir'in feci kaderi ve Hıristiyan halkların küçük Asya ve Trakya'dan asırlardan beri içerisinde yerleştikleri memleketlerden kökleri kazınmaları şüphesiz Yunanistan'ın eski müttefikleri tarafından kendilerinin de kısmen sorumlu oldukları bir utanç olarak hissedilmiştir.

Bu ketumiyetin sonucu olarak tarihinin bu buhranlı dönemi sırasında Yunan halkı tarafından gösterilen çabalar ve katlanılan fedakârlıklar lâyük oldukları karşılıkları bulamadılar. Yunan halkı dediğim zaman milletin alelade fertlerine atıf yapıyorum. İki rakip Yunan partisinin siyasî olsun veya askerî olsun liderlerine savaşa girişmiş her memleketin başarısı için kaçınılmaz olan birliği büyük millî bir buhran karşısında gerçekleştirilememeleri sebebiyle kusur atfedilebilirse de milletin alelade fertleri hangi partiye mensup olurlarsa olsunlar vazifelerini tam yapmışlardır.

1917-20 Venizeloscu ve 1920-22 Konstantinci iki rejim altında Yunanistan halkı kendi hükümetleri veya müttefiklerinin her istediklerini verdi.

Diplomat Pallis Yunanistan'ın bağımsızlığının ilk seksen yılında (1830-1910 arası, pek başarılı olmadığını belirtmekte ve Dünya devletlerindeki "en aşağılık manzaraların, parti entrikalarının, hükümet istikrarsızlığının çağdaş Fransız basınındaki dizginsiz kaidelere ve teamüle riayetsizliğin ABD'nin memuriyetleri iktidardaki parti mensuplarına dağıtma sisteminin, modern İspanya'nın askerî cuntalarının ve Güney Amireka Cumhuriyetlerinde sık sık vuku bulan askerî darbelerin hepsinin o tarihlerdeki Yunanistan'da aynen mevcut olduğunu" yazmaktadır.

Daha sonra Venizelos'un ve Kral I. Yorgi'nin işbirliğinin mutlu sonuçlar doğuracağı ümit edilirken Kral Yorgi 1913'te zamansız ölüvermiş yerine geçen Balkan savaşlarının askerî zaferlerinin galibi Kral Konstantin, Venizelos'la fikir aykırılığına düşmüştü. Kral Konstantin Dünya Savaşı'nda

tarafsız kalmak, Venizelos ise müttefiklerin yanında savaşa girmek istiyordu ve girdi de. Burada ortak bir millî dış politikada anlaşmazlığın ne felâketlere yol açabileceği konusunda önemli bir örnek bulunmaktadır. Bunu Pallis şöyle özetliyor: “Ortak bir millî politikada anlaşamayan ülke, şiddetli parti çekişmesine dalâletine düştü. Balkan savaşlarında mutlu bir şekilde elde edilen ve Yunanistan’ı yakın gelecekte daha yüksek başarılarla götüreceği gibi görülen gaye ve gayret birliği yok oldu. Bütün savaş müddetince, yani 1915’ten 1922’ye kadar Yunanistan kendini birbirinden öldürücü bir kinle nefret eden ve karşılıklı olarak birbirini yok etmeye çalışan iki düşman parti arasında parçalanmış buldu.”